

Echo 37. Het is 2008: Terug naar Batouri!

21 jaar na mijn vertrek uit Batouri, ging ik terug.

Ik onderhield al die jaren nog contact met (de familie van) vriend J. Brieven waren vaak maanden onderweg, pas veel later kwam het mobieltje, dat was een stuk makkelijker communiceren. Niet dat dat zonder problemen verliep: in de steden was er vaak wel bereik, maar in het oerwoud onder Ebolowa, de geboortegrond van de familie, moest men een heuvel opzoeken om telefonisch contact met ons te kunnen maken. Zo bleef ik al die jaren aardig op de hoogte van het wel een wee in Kameroen.

Om te kunnen begrijpen wat ik in 2008 aantrof, gaan we even terug naar 1985. Dat was, zo bleek achteraf, het begin van een economische crisis. De dagelijkse boodschappen zoals rijst, sardines, wc-papier enz. werden toen flink duurder.

In de daaropvolgende jaren kelderden de prijzen van belangrijke Kameroense exportproducten zoals koffie, cacao, palmolie en ook tabak. Daar kwam bij, dat ook de vraag naar sigaren afnam door de antirooklobby in het Westen. Want wie steekt er nog wel eens een sigaar op? Er kwam zodoende minder geld het land binnen, en de investeringen door de overheid in onderwijs en gezondheidszorg (ook in 'mijn' project), vielen daarom praktisch stil. Veel ambtenaren verloren hun baan, of konden de huur van hun woning niet meer betalen omdat hun salarissen werden gehalveerd.

Ook in Batouri liet dat zich voelen. Tabaksmaatschappij SCT, waar veel tabaksboeren voor de knowhow en de logistiek van afhankelijk waren en er een inkomen uit verwierven, probeerde de koers te verleggen naar het fokken van kippen, want kippenvlees is geliefd bij de bevolking.

Vissersboten op het strand van Kribi

vleugeltjes, want Nederlanders eten zelf vooral de filet. De SCT, zowel de tabakshandel als de kippenfokkerij, ging failliet. Voor Batouri bleek dit alles een ramp: de vele tabaksboeren in de streek, en hun gezinnen, verloren hun belangrijkste inkomstenbron. Met het vertrek van de stafleden van de SCT, en eerder al de vele werkloos geworden ambtenaren, stortte de plaatselijke economie in: de winkeltjes, de kleermakers, de markt, de vele restaurantjes en barretjes: iedereen voelde de pijn.

Vriend J. (en vele van zijn collega's bij de SCT) keerde zonder werk, uitkering of andere bron van inkomsten, terug naar zijn geboortedorp in het oerwoud van de zuid-provincie. Al eerder had hij er, zoals velen met een baan dat deden, een degelijke woning gebouwd van steen met een golfplaten dak, dat was een geluk. Hij werd boer zoals de andere dorpelingen en begon voedsel te verbouwen zoals kookbananen, avocado's, maïs, pinda's, macabo's, palmolie en, niet te vergeten, wat kippen. Met de opbrengst ervan kon hij met grote moeite het schoolgeld voor zijn kinderen betalen. Hij leed onder het gebrek aan gelijkgestemde, goed-opgeleide mensen om zich heen, zoals uit zijn brieven bleek.

Mijn terugkeer in het rijke Nederland was financieel gezien een stuk minder dramatisch, maar ik ervoer deze als een grote cultuurschock. Wat was men hier gehaast en die winkels, die puilden uit van de overbodige spullen.

Langzaam aan wende ik weer aan een baan als verpleegkundige in NL en hervond er een nieuw ritme. Ik sloot mij aan bij de VVK (Vereniging Vrienden van Kameroen), waarvoor ik jarenlang de nieuwsbrief verzorgde. Zo leerde ik Selma van de werkgroep 'Terug naar Batouri' kennen, tijdens een door de VVK georganiseerde succesvolle Kameroendag.

Nieuwsgierig geworden door o.a. haar verhalen, plande ik in 2005 samen met mijn kersverse echtgenoot Hans een reis naar Kameroen. Door ziekte kwam er helaas een kink in de kabel en onze reis werd geannuleerd. We besloten het over een andere boeg te gooien: in plaats van het

De grote, oude SCT-schuren voor het verwerken van de tabak leenden zich daar goed voor. Dit project mislukte echter jammerlijk. Via de brieven van ex-vriend J., kon ik dit goed volgen. Hij was nl. in 1987 als een van de eerste SCT-medewerkers ingeschakeld bij de kippenfokkerij. Door het openstellen van de grenzen, onder druk van het IMF en de Wereldbank die, kort gezegd, marktwerking invoerden, bleek de prijs van het Kameroense kippenvlees echter niet op te kunnen tegen de dump Prijzen van kippen-

De bus uit Nederland

Alain met Hans bij de taxidienst

schoolopleiding (nog tijdens de 'rijke' jaren van zijn vader) was hij, zoals de meeste jongeren in K., zonder werk. Nog nooit had Hans een opgetogener iemand aan de lijn, toen Alain eindelijk de auto had ingeklaard. 'Wij hebben ons leven terug!', sms'te hij mij later. Door de auto had hij, en daarmee de hele familie, nieuwe middelen van bestaan. Zo werd hij tijdens onze vakantie in Kameroen onze chauffeur.

Op 27 juni 2008 vlogen we naar Douala. Alleen al de geur van de tropen en de hitte: een feest van herkenning! Alain en zijn vader wachtten ons met de bus op. Wat een weerzien! Alvorens naar Batouri af te reizen, praatten we bij onder de palmbomen aan het strand van Kribi en genoten er van die heerlijke, vers gevangen makreel 'à la braise' (van de barbecue)!

Hans met Louis-Hans

aanvankelijke plan om in Kameroen een auto met chauffeur te huren (een dure grap), besloten we om in Nederland een tweedehands busje te kopen en dit te laten verschepen naar Kameroen. Ondanks de nodige strubbelingen (lees: corruptie) bij de douane en bij het verkrijgen van de benodigde documenten, bleek het een schot in de roos.

J.'s oudste zoon Alain had, zonder dat ik dat wist, ooit in mijn privéauto leren rijden, dat kwam nu goed uit. Ondanks een goede

Ria met petite Ria op schoot

Richting Batouri maakten we eerst een tussenstop in Yaoundé. De verrassing en ontroering waren groot, toen ik er de pasgeboren kleindochter van J. in mijn armen kreeg gestopt: petite Ria! Enkele dagen later was het in Ebolowa Hans zijn beurt: kleinzoon Louis-Hans, de pasgeboren zoon van Alain! Wanneer er in Kameroen een kind naar je wordt vernoemd, geldt dat als een groot eerbetoon.

In Ebolowa gingen wij langs bij 'Mvila Voyages', de taxidienst waar Alain zich met zijn bus bij had aangesloten. 'Batouri' werd weer even uitgesteld, want eerst deden we Ndjazeng, J.'s dorp, aan. De schoolvakanties waren net begonnen, dus in Ebolowa pikte Alain wat extra passagiers op, die dezelfde kant op moesten. Afgeladen vol was de bus. Ik zat naast Alain op de voorstoel met een enorme, wiebelende tray verse

Hans aan het werk ...

velden, om het 'echte dorpsleven' te ervaren: Hans kreeg de machete in handen gedruwd en moest kookbananen oogsten: 'hak de boom maar om', wat een klus. Vervolgens kreeg ik de enorme kammen bananen in een rieten mand op mijn rug gehangen. Wat een gewicht, niet te doen, maar wel leuk voor de foto! Wat hebben de vrouwen het toch zwaar in Kameroen.

Daarna volgde een demonstratie van het oogsten van palmwijn: Uit de stam van een omgehakte palmboom stroomt 's morgensvroeg fris, wit sap. Via een zelfgemaakte trechter van bananenblad

eieren op schoot, met zakken rijst en wat al niet, aan mijn voeten. We reden al snel over de mij bekende, rode, onverharde hobbelpaden het oerwoud in, langs beekjes en lintdorpen, waar de cacao-oogst lag te drogen op stellages en waar zoals gebruikelijk enthousiast naar ons werd gezwaaid door dorpelingen, die met de oogst op het hoofd en de machete in de hand, van hun velden naar huis terugkeerden.

We werden gastvrij onthaald, met heerlijk eten als kookbananen, rijst, pindasaus met door Alain zelf geschoten wild (ja, zo gaat dat in het oerwoud...) en vis, alles op houtvuurtjes bereid. Hans keek zijn ogen uit. In het aardedonker, met een zaklamp naar de latrine, de was doen in de rivier, de oerwoudgeluiden. J. organiseerde een niet te vergeten excursie naar zijn

Niet te tillen, zo'n regime bananen!

De was doen in de rivier

vangt J. de vloeistof druppel voor druppel op in een fles. De aldus verkregen drank, gaat in de loop van de dag een steeds hoger percentage alcohol bevatten. Bij gebrek aan geld voor een fles bier, als dat al te koop is in zo'n afgelegen oord, is dit een bijzonder lekker alternatief.

En dan, eindelijk, gaat het richting Batouri. We maken een tussenstop in Bertoua, waar we overnachten op de katholieke missie. Waar het er vroeger een drukte van jewelste was met al die vrijwilligers tijdens de SNV-vergaderingen, zijn we nu de enige

Even een tussenstop maken, het is markt in het dorp

gasten. Ook alle Nederlandse paters zijn inmiddels met pensioen en terug naar NL. Het is een voorbode van wat ik in Batouri zal aantreffen.

90 km lang is de weg tussen Bertoua en Batouri. In 'mijn' tijd deed ik er in de droge tijd soms maar anderhalf uur over om er te komen: De SCT (en anders wel de ambtenaren, die graag hun biertje dronken, bier dat over diezelfde weg moest worden aangevoerd) had er altijd veel belang bij, dat Batouri goed bereikbaar was. Dus werd de weg regelmatig weer opgeknapt. Nu deden

we er een hele ochtend over! Kuilen en diepe

gaten, er was heel wat stuurmanskunst van Alain nodig om niet vast te komen zitten. Bij de koeienmarkt van de Mbororo's onderweg, stopten we om even bij te komen van al dat gehobbel.

De brug over de Kadey over, de bocht in de weg bij de Mission Adventiste ... en daar is Batouri! We werden hartelijk verwelkomd door soeur Suzanne, bij wie wij ons installeerden in het gastenverblijf, midden in de stad. Oh ironie: in het gebouw van het centre de santé van de katholieke missie, was vroeger de Biao gevestigd, één van de twee banken die Batouri rijk was en waar ik voorheen een betaalrekening had. Nu was er geen enkele bank meer te vinden.

Het was niet te missen: voorheen was de stad gevuld met auto's van de diverse diensten, maar nu was er nauwelijks een auto te bekennen. Het aantal barretjes en restaurantjes was gedecimeerd, en wat er

nog wel was, daar was het stil. De dynamiek en de levendigheid van Batouri bleken verdwenen. Dat was wel even slikken, ik herkende de stad nauwelijks meer. Het leek wel Doornroosje, die diep in slaap was gevallen ...

Maar, waar de nood hoog is, is de redding nabij: het aantal kerkjes was er wel flink toegenomen.

Op de dagen die volgden maakten we een rondgang langs de voor mij bekende plekken:

Geen auto meer te bekennen in Batouri...

Verloskundig spreekuur in het centre de santé

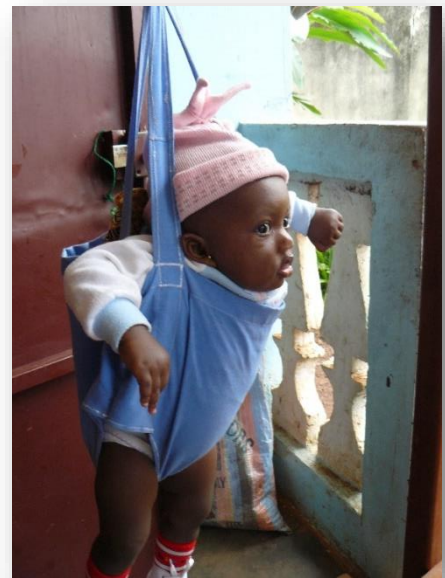
werkwijze van de verpleegkundigen, de staat van de gebouwen, de aanwezige apparatuur zoals koelkasten, er was zelfs een goed gevulde medicijnkast, echoapparatuur enz. Wat een verbetering ten opzichte van 1987! Het was er een komen en gaan van moeders met baby's, zwangere, en zojuist bevallen vrouwen. Zij waren afkomstig uit Batouri zelf, maar ook uit de omliggende dorpen, en zagen er zeer verzorgd en goed gevoed uit.

Daarna was het tijd om de brousse in te gaan en een paar van 'mijn' dorpen te bezoeken en te kijken of er nog

De overdekte markt

de vrijstaande(!) huizen waar ik had gewoond, waar de tuinen die ik er met liefde had verzorgd veranderd waren in kale, rode vlaktes. De Médecine Préventive, waar ik mijn kantoortje had. Helaas was er geen enkele oud-collega meer, maar de arts van dienst ontving mij vriendelijk in zijn spreekkamer, waar hij inmiddels beschikte over een computer en printer. Soeur Suzanne nodigde mij uit een dagje mee te draaien in 'haar' centre de santé. Ik was blij verrast door de professionele

Aan de weegschaal, wat dat betreft is er niets veranderd

bekenden waren. In Mbendissola keek men verrast op: 'Madame Ria est de retour!!' Ja hoor, Rachel woonde er nog, maar ze was aan het werk op haar veld. Een paar jongens renden de brousse in en toen... wat een weerzien. Mijn trouwe Rachel, de onvermoeibare traditionele vroedvrouw die ik ooit had opgeleid en zelfs een vriendin was geworden, we vlogen elkaar in de armen.

Ook in andere dorpen trof ik bekenden, de agents de santé, de vroedvrouwen. Allemaal ouder geworden, net als ik, maar gezond en de meesten nog vitaal.

Het gezondheidsprogramma dat we samen hadden vormgegeven en opgezet was wel ter ziele, maar de kennis was er nog en zelfs een enkele case de santé, als zodanig in gebruik. Opnieuw was ik aangenaam getroffen door de hartelijkheid van de dorpingen.

De markt van Batouri bleek onherkenbaar veranderd. Waar vroeger alle marktvrouwen verspreid op de grond of op een klein bankje zaten, met hun koopwaar vóór zich uitgestald, was er nu een degelijk overdekt marktgebouw, met hygiënische, wit betegelde tafels. Ik zag er

meer soorten groentes dan voorheen, zelfs paprika's en wortelen! Ook klein wild werd er te koop aangeboden. Veel vrouwen uit de omgeving konden echter het marktgeld niet betalen, en hadden zich noodgedwongen weer vóór het gebouw geïnstalleerd, met hun koopwaar, o.a. schalen gevuld met het welbekende fufou de manioc.

De gebouwen van de voormalige SCT stonden nog overeind en waren nu gedeeltelijk in gebruik door een andere, kleine tabaksmaatschappij die de boeren geen ondersteuning bood, maar wel hun tabak opkocht. Het volume dat werd verhandeld haalde het niet bij de vroegere productie, want ja, wie steekt er nog weleens een sigaar op? J. liet de tabaksbladeren keurend door zijn handen gaan. In een dorp dat we vervolgens bezochten, een voormalige SCT-standplaats, renden de dorpingen op J. af met de brandende vraag of de SCT weer terug ging komen?? Ze waren zwaar teleurgesteld na het negatieve antwoord, zó misten zij de vroegere teelt en de deskundige ondersteuning door de SCT.

In het dorp bleek inmiddels een telefoonmast te zijn geplaatst, inclusief de daarbij noodzakelijke elektriciteitsvoorziening, geplaatst door een commercieel telecombedrijf. Als dank voor het gebruik van de ruimte, had de firma het dorp slechts een paar kratten bier cadeau gedaan...

J. laat de tabaksbladeren nog eens door zijn handen gaan

Met soeur Suzanne naar Espérance Vie

Kleding uit Nederland vindt er nog altijd zijn weg

Met Olga bij het graf van collega dieudonné

Telefoons had men er echter nog niet, laat staan een elektriciteitsaansluiting...

Mijn trouwe collega Dieudonné, met wie ik voorheen vier jaar lang onvermoeibaar de dorpen had bezocht, was jaren terug al overleden en naast zijn woning begraven. Met zijn weduwe Olga poseerde ik naast zijn tombe, een keurig graf afgezet met witte tegeltjes.

Espérance Vie, het ambitieuze en bewonderenswaardige project, op initiatief van o.a. mijn vroegere buurvrouw Silvana, moesten we toch beslist even een bezoek brengen, zei

soeur Suzanne. Dit weeshuis is bestemd voor de vele jonge kinderen die hun ouders hadden verloren aan aids, de epidemie die meedogenloos had toegeslagen in de jaren na mijn vertrek. School- en slaapgebouwen, moestuinen, visvijvers, teelt van de bekende plant aloë vera: er werd en wordt van alles ondernomen om in eigen onderhoud te voorzien.

Aan de rand van Batouri staat nu een nieuwe houtfabriek. Wanneer wij het stadje na een week weer verlaten, maken we even een stop bij de zagerij. Waar voorheen alle grote woudreuzen op zgn. grumiers werden afgevoerd naar Douala om te worden geëxporteerd, worden nu in de enorme hallen de bomen verzaagd tot planken enz. Deze vinden hun weg in de bouw en de meubelindustrie en worden deels geëxporteerd. Het is een nieuwe, en waarschijnlijk de grootste werkgever in de wijde omgeving.

Zo zou het met andere gewassen die er worden verbouwd ook moeten gebeuren: het ter plekke verwerken tot koffie en chocola in plaats van het exporteren van de ruwe bonen naar Europa. Meerwaarde creëren noemen we dat, zodat de bevolking ter plaatse er werk vindt en er aan kan verdienen. Maar dat is slechts toekomstmuziek.

Misschien, nu de weg naar Batouri (het is 2021) eindelijk is geasfalteerd en het stadje dus het hele jaar beter bereikbaar is, kunnen via investeringen ook andere bedrijven zich er gaan vestigen.

Dan keert de dynamiek van dit lieflijke stadje, waar de wegen nog altijd zijn omzoomd met roodbloeiende bomen, er hopelijk weer terug. Het is wachten op de prins die Doornroosje weer wakker kust...

Ria Verbeek
©Terug naar Batouri
November 2021